

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА І РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ

Зоряна ГЕРАСИМЧУК, Леся ШИЛІК

МОТИВАЦІЯ АКТИВІЗАЦІЇ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА РЕГІОНІВ

Поглиблено дослідження проблеми активізації транскордонного співробітництва регіонів через застосування теорії мотивації для посилення взаємодії між прикордонними регіонами суміжних держав. Запропоновано мотиваційні інструменти, використання яких забезпечуватиме сприятливі умови, необхідне фінансування для активізації транскордонного співробітництва, а також розвиток транскордонного регіону як сталої системи.

Співробітництво України з іншими східно- та центральноєвропейськими країнами, які є прилеглими до її території, в рамках транскордонного співробітництва (ТКС) прикордонних регіонів, *стало важливим питанням* на порядку денному в контексті розвитку держави в сучасних умовах функціонування світової економіки. Про це свідчить велика кількість існуючих транскордонних регіонів (ТКР) на теренах нашої країни спільно з прикордонними регіонами усіх сусідніх держав, а також наявність широкого спектра нормативно-правового забезпечення ТКС регіонів. Проте, аналіз та оцінка діяльності ТКР в Україні показують, що всі вони функціонують більшою мірою декларативно і їх існування мало відображається у практичній реалізації поставлених цілей, адже власне ТКС базується на добровільних засадах взаємодії у різних сферах суспільного життя і лише формальна наявність ТКР не примусить суб'єктів господарської діяльності, що функціонують на його території, співпрацювати.

Велику увагу питанню активізації транскордонного співробітництва регіонів *проділяли такі науковці*, як Долішній М. І., Мікула Н. А., Беленький П. Ю., Федан Р., Новицький В. Є., Вертінская Т. С., Жулканич О. М., Терещенко Т. В., Хвесик М. А., Луцишин П. В та інші, які розглядають даний аспект через призму збільшення кількості транскордонних контактів, удосконалення транскордонної інфраструктури, максимального залучення фінансової допомоги згідно з європейськими програмами розвитку транскордонного співробітництва. Проте, на нашу думку, активізація ТКС на всіх рівнях його реалізації можлива за наявності в усіх учасників ТКС стійкого мотиву до співпраці, тієї спонукальної причини, що зумовлювала б спільну цілеспрямовану діяльність в рамках ТКР. Такий мотив ми вбачаємо у вигоді від

ТКС, адже при її відсутності втрачається сенс існування даного виду співробітництва регіонів, саме вигода в умовах ринкових відносин є основним рушієм будь-якої співпраці. Іншими словами, активізація ТКС в Україні спостерігатиметься тоді, коли така співпраця задовольнятиме існуючі потреби прикордонних регіонів та сприятиме досягненню поставлених цілей реалізації ТКС на всіх рівнях (локальному, регіональному, державному, загальноєвропейському).

Ціль статті – визначити потреби прикордонних регіонів в активізації ТКС; детермінувати домінуючі потреби активізації ТКС в ТКР України на сучасній стадії їх розвитку; здійснити підбір мотиваційних інструментів для активізації ТКС регіонів.

Спираючись на мотиваційні теорії, покладені в основу дослідження мотивації ТКС регіонів, пропонуємо власний теоретичний підхід до вирішення даної проблеми. Мотивація активізації ТКС потребує визначення потреб прикордонних регіонів в транскордонній співпраці, що ляже в основу підбору мотиваційних інструментів для посилення взаємодії між прикордонними регіонами суміжних країн.

У своїх дослідженнях звертаємося до теорії потреб А. Маслоу [1, 405–410] та К. Альдерфера [2, 51–53]. За аналогією до даних теорій мотивами прикордонних регіонів у здійсненні ними ТКС є потреби різних рівнів, які, відповідно до теорії Альдерфера, ми згрупували в три класи в порядку знизу до верху у вигляді строгої ієрархічної структури згідно з теорією А. Маслоу, яка свідчить про те, що задоволення потреб вищого рівня вимагає задоволення потреб нижчого:

– на нижчій сходинці (відповідно до теорії „ERG” К. Альдерфера – потреби існування, що включають дві групи потреб піраміди А. Маслоу: в безпеці і фізіологічні) стоять потреби в активізації ТКС як засобу існування прикордонного регіону на основі спільних інтересів у співпрацюючих регіонів щодо задоволення їх базових потреб та потреб безпеки: географічна близькість та історично складена спорідненість прикордонних регіонів суміжних країн в сфері культури, екології, економіки тощо, наявність родинних зв'язків між жителями таких регіонів, а також незахищеність в разі виникнення надзвичайних ситуацій, обумовлюють спільну зацікавленість прикордонних регіонів в ТКС на формальній основі (а не у формі епізодичних прикордонних контактів) як важливу умову їх існування;

– на наступній сходинці (за теорією „ERG” – потреби зв'язків, що включають три групи потреб піраміди А. Маслоу: в приналежності, визнанні і самоствердженні, а також ту частину потреб в безпеці, яка пов'язана з груповою безпекою) стоять потреби активізації ТКС як засобу розширення зв'язків прикордонних регіонів на основі посилення транскордонних контактів. Дана потреба диктується прагненням прикордонних регіонів розвивати різного роду взаємозв'язки з прикордонними регіонами-сусідами в рамках ТКР з метою підвищення рівня життя населення, а також бажанням приналежності до європейських інтеграційних процесів, що дасть можливість користуватися плодами глобалізації.

– на вищому щаблі ієрархії мотивів ТКС (за теорією „ERG” – потреби росту, що включають потреби в признанні і самоствердженні, а також у самовираженні за теорією А. Маслоу) знаходяться потреби активізації ТКС як засобу росту соціально-економічного потенціалу прикордонних регіонів, що є їх спільною метою. В даному випадку мова йде про ріст як загальну мету функціонування ТКР шляхом всебічного

самовдосконалення, максимального використання існуючих можливостей співпраці, що допоможе прикордонним регіонам стати економічно самодостатніми адміністративно-територіальними одиницями своїх держав.

Ієрархія мотивів активізації ТКС зображена на рис. 1.

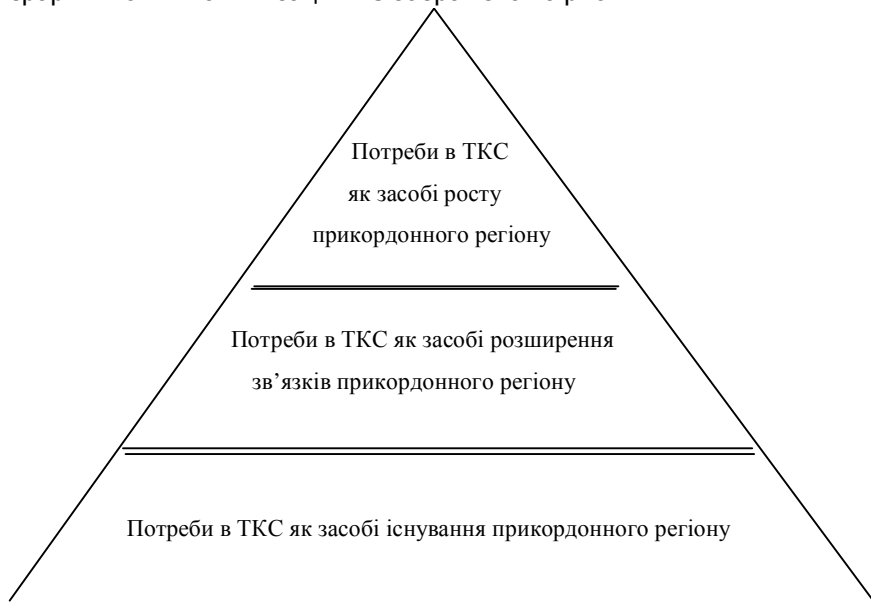

Рис. 1. Ієрархія мотивів активізації ТКС регіонів

Наявність ієрархії потреб активізації ТКС регіонів свідчить про зміну нижчої потреби на вищу за умови прогресу транскордонних відносин в рамках ТКР, переходу ТКС на якісно нову стадію його розвитку. З'ясуємо, які потреби будуть домінувати на різних стадіях розвитку ТКР. За основу даного дослідження оберемо теорію життєвого циклу продукту, розроблену американськими економістами Майклом Познером та Раймондом Вернером, змодельювавши її в площину ТКС. В даному випадку в якості продукту розглядаємо ТКР, як результат ініціатив суміжних прикордонних регіонів сусідніх країн до цілеспрямованої взаємодії, що спричинено наявністю у них спільних інтересів.

Отже, ТКР, згідно з теорією, послідовно проходить наступні стадії розвитку:

1) стадія впровадження. Відбувається освоєння ТКР як форми ТКС на міжрегіональному просторі. На даному етапі формується організаційно-правовий механізм функціонування ТКР, співпраця відбувається через реалізацію спільних проектів ТКС, що мотивовано потребами прикордонних регіонів в ТКС як засобі їх існування;

2) стадія росту. Характеризується підвищенням рівнів соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів-учасників ТКР в результаті поглиблення транскордонних взаємозв'язків. При цьому реалізація транскордонних проектів відбувається в рамках спільної стратегії розвитку ТКР;

3) стадія зрілості. ТКС здійснюється в напрямку вирівнювання рівнів соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів-учасників ТКР в напрямку

до вищого та його позиціонування на міжнародному ринку як цілісного інтеграційного угруповування. Активізація транскордонної співпраці мотивується потребами в ТКС як засобі росту соціально-економічного потенціалу прикордонних регіонів в рамках ТКР;

4) стадія занепаду існуючої, переходу в якісно нову форму ТКС. Передбачає розробку нових теоретико-методичних та правових засад розвитку ТКР, а також мотиваційних підходів.

Розглянувши різні рівні потреб прикордонних регіонів в якості мотивів активізації ТКС на різних стадіях розвитку ТКР, постає питання у визначенні індикаторів, які б сигналізували про задоволення потреб нижчого рівня та активізацію більш високих прагнень, про перехід з нижчої стадії розвитку ТКР до вищої. В основу розв'язання даної проблеми покладемо поняття мотивації, яке визначається як процес стимулювання до діяльності, спрямованої на досягнення індивідуальних і загальних цілей [3, 380]. Отже, прямим результатом мотивованої діяльності, в нашому випадку ТКС, є досягнення певних цілей, констатація чого може виступити в якості необхідного індикатора задоволення потреб певного рівня на відповідній стадії розвитку ТКР.

Зіставивши ієрархію цілей реалізації ТКС на різних рівнях з ієрархією потреб активізації ТКС на різних стадіях розвитку ТКР, що схематично зображено на рис. 2, доходимо до логічних висновків:

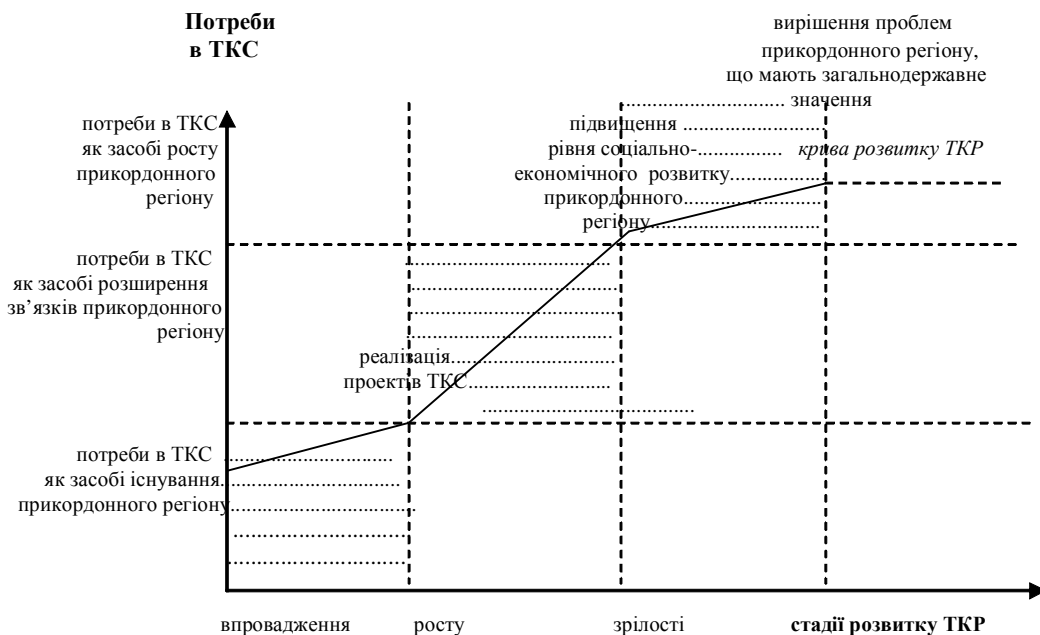

Рис. 2. Визначення цілей реалізації ТКС, констатація досягнення яких є індикатором задоволення потреб різних рівнів

1) індикатором задоволення потреб в ТКС як засобі існування прикордонного регіону в рамках ТКР на стадії його впровадження та переходу на вищий рівень потреб і відповідно на вищу стадію розвитку є констатація досягнення наступної мети: реалізація проектів ТКС, так як очікування практичних результатів, або ж економічного прибутку від реалізації проектів ТКС в різних галузях економіки спонукає прикордонні регіони здійснювати ТКС, що є запорукою забезпечення їх життєдіяльності та основою для подальшого росту;

2) індикатором задоволення потреб в ТКС як засобі розширення зв'язків прикордонного регіону на стадії росту ТКР та переходу на вищий рівень потреб і відповідно на вищу стадію розвитку є констатація досягнення наступної мети: підвищення рівня соціально-економічного розвитку прикордонного регіону-суб'єкта ТКС, так як зростання економічних показників регіону робить можливим вирішення проблем загальнодержавного значення: подолання відсталості прикордонного регіону в рамках державної політики сталого регіонального розвитку та є необхідною умовою конвергенції економік прикордонних регіонів-учасників ТКР, що очікується на стадії його зрілості;

3) індикатором задоволення потреб в ТКС як засобі росту прикордонного регіону на стадії зрілості ТКР та переходу на вищий рівень потреб і відповідно на вищу стадію розвитку є констатація досягнення наступної мети: вирішення проблем прикордонного регіону, що мають загальнодержавне значення, так як саме процеси конвергенції та інтеграції в прикордонному регіоні транскордонного регіону дозволять йому стати повноцінним суб'єктом міжнародних економічних відносин та перерости в якісно нову форму співробітництва.

Як бачимо, для вирішення поставленого завдання розглянуто лише цілі трьох перших рівнів (локального, регіонального, державного), загальноєвропейський рівень не взято до уваги, так як предметом даного дослідження є мотивація активізації ТКС за допомогою мотиваційних інструментів, наявних в арсеналі держави.

За допомогою визначених індикаторів задоволення потреб в ТКС з'ясуємо, потребами якого рівня керуються прикордонні регіони України при реалізації ТКС. Для цього звернемося до здійснених нами аналізу та оцінки реалізації ТКС на різних рівнях. Проведені дослідження свідчать, що ТКС за участю прикордонних регіонів України на всіх рівнях здійснюється неефективно, зводиться лише до реалізації некомерційних проектів, що фінансуються з європейських фондів, відсутня спільна стратегія розвитку ТКР. Таким чином, можна зробити висновок, що на даний час домінуючими мотивами реалізації ТКС прикордонними регіонами України є потреби нижчого рівня, а саме потреби в ТКС як засобі існування прикордонного регіону.

Для підбору інструментів мотивації активізації ТКС знову звертаємось до теорії потреб А. Маслоу. Оскільки, згідно до теорії, фізіологічні та потреби безпеки пов'язані з фізіологією людини, аналогічно потреби в ТКС як засобі існування прикордонного регіону – з самою суттю явища ТКС, в результаті чого прикордонні регіони-суб'єкти транскордонної співпраці зосереджують свою увагу на існуючих умовах для співробітництва, одержанні мінімуму від результатів їх діяльності в сфері ТКС, стабільності існування в теперішньому і майбутньому. Відповідно,

мотиваційні інструменти повинні бути такі, що б забезпечували сприятливі умови, необхідне фінансування для активізації ТКС, а також розвиток ТКР як сталої системи.

Зважаючи на сказане вище, вважаємо, що мотивувати розвиток ТКС потрібно за допомогою інструментів, використання яких передбачає усунення наявних перешкод для активізації ТКС та інструментів безпосередньої мотивації ТКС. Оскільки застосування перших зумовлено необхідністю створення відповідних сприятливих умов для розвитку і власне активізації транскордонної взаємодії регіонів та передбачає удосконалення нормативно-правової бази в цій галузі, використання таких інструментів є першочерговим, так як є основою для подальшого введення в дію інструментів безпосередньої мотивації ТКС.

До інструментів, використання яких передбачає усунення наявних перешкод для активізації ТКС відносимо:

– адміністративно-правові – передбачають удосконалення законодавства у сфері ТКС (перерозподіл владних повноважень, ресурсів, бюджету з центру в регіони), розбудову мережі транскордонних інституцій, що забезпечують співробітництво в різних сферах економіки для створення відповідних сприятливих умов розвитку і власне активізації транскордонної взаємодії регіонів;

– економічні – полягають у здійсненні макроекономічної політики держави у напрямку створення сприятливого інвестиційного клімату та міграційної політики держави у напрямку лібералізації режиму перетину кордону населення ТКР.

В свою чергу, інструменти безпосередньої мотивації ТКС передбачають вжиття ряду заходів, які сприятимуть активізації ТКС через підвищення ініціативності його учасників шляхом забезпечення самофінансування транскордонної співпраці, матеріального заохочення представників органів регіональної та локальної влади до ТКС, розвитку стійких взаємозв'язків між його учасниками. До них відносимо:

– перерозподіл прибутків від ТКС, як засіб його самофінансування, застосування якого забезпечило б взаємозв'язок між досягнутими результатами від транскордонної співпраці та затраченими зусиллями:

• перерозподіл податків на прибуток підприємств – місцеві бюджети повинні поповнюватись не лише за рахунок місцевих податків, які сплачують підприємства, створені в рамках ТКС регіонів, але й шляхом перерозподілу з державного бюджету податків на прибуток таких підприємств;

• перерозподіл митних платежів – додаткові надходження в держбюджет у вигляді митних платежів, отриманих в результаті ТКС, повинні, в разі міжбюджетних трансферів, потрапити на баланс місцевих бюджетів прикордонних регіонів-учасників ТКС.

Наприклад: будівництво якісної автодороги в рамках проекту ТКС збільшить потік автотранспорту, а також обсяг вантажоперевезень між прикордонними регіонами, отже і кількість митних платежів, натомість місцеве населення не відчує значної вигоди від даного проекту, а лише збитки у вигляді забруднення навколишнього середовища за рахунок додаткових викидів вихлопних газів в атмосферу, і, як результат, – зменшення інтересу до транскордонної співпраці зі своїми сусідами. Тому, прибутками від проекту у вигляді митних платежів, необхідно ділитися і з місцевими бюджетами.

Спираючись на національне законодавство в сфері оподаткування, а власне на Закон України „Про систему оподаткування” [4], пропонуємо здійснювати перерозподіл прибутків від ТКС на основі економічних принципів податкової системи, а саме принципу стимулювання соціально-економічного розвитку, згідно якого держава частково використовує сплачені регіоном податки, як засіб заохочення в ньому підприємницької виробничої діяльності та інвестиційної активності, технологічного оновлення виробництва і виходу вітчизняного виробника на світовий ринок.

Даний принцип можна вигідно застосовувати у напрямку активізації ТКС за допомогою перерозподілу прибутків від ТКС: транскордонна співпраця здійснюється за допомогою реалізації різноманітних проектів, що призводить до створення спільних підприємств, нових підприємств чи підвищення ефективності діяльності існуючих підприємств прикордонного регіону, тобто транскордонні проекти сприяють зростанню прибутків місцевих підприємств, митниць, прямо пропорційно до яких зростають і суми сплачених податків на прибуток та митних платежів, проте при міжбюджетних трансферах прибутків, в напрямку з державного бюджету до місцевих, частка ТКС в них ігнорується.

Отже, пропонуємо застосовувати такий механізм перерозподілу прибутків (податків на прибуток підприємств, митних платежів), який забезпечив би отримання прикордонним регіоном частини доходів від ТКС, що послужить стимулом для подальшої активізації транскордонної співпраці регіонів, адже дасть їм можливість заробляти на себе, а отримані таким чином прибутки спрямовувати на розвиток транскордонних зв'язків.

Податок на прибуток підприємства зараховується до бюджетів згідно з Бюджетним Кодексом України, ст. 17 Закону України „Про оподаткування прибутку підприємств”, яка мала наступну редакцію: „Суми податку на прибуток підприємств зараховуються до бюджетів територіальних громад за місцем знаходження платника податку”. Тобто кошти від означеного податку зараховувалися виключно до місцевих бюджетів (бюджет АРК, обласні, районні бюджети, бюджети районів у містах та бюджети місцевого самоврядування (ч.3 ст. 5 БК)). Проте, починаючи з 2000 року, дію ст. 17 Закону щорічно зупиняли прийняттям відповідних законів. Нині податок на прибуток підприємств (крім податку на прибуток підприємств комунальної власності) підлягає зарахуванню до доходів загального фонду Державного бюджету України, за рахунок яких здійснюється перерахування дотацій вирівнювання до місцевих бюджетів (Закон України „Про Державний бюджет України на 2007 рік”).

Законом України „Про Державний бюджет України на 2007 рік” податок на прибуток підприємств включено до доходів загального фонду держбюджету, за рахунок яких здійснюється перерахування дотацій вирівнювання. Виходить, що місцеві бюджети позбавлені прямих надходжень від податку на прибуток, а місцеві органи влади мобілізують ці кошти і потім перераховують їх до бюджету держави, з якого отримують дотації вирівнювання, до яких вже включені кошти і від податку на прибуток. Отже, більшість місцевих бюджетів України є дотаційними, тому що частина зібраних на місцях доходів йде до бюджету держави, а звідти, вже у вигляді дотацій та відсоткових відрахувань, повертається до місцевих бюджетів.

Належні Державному бюджету України податки та збори, що справляються митними органами, також включаються до доходів загального фонду державного бюджету, за рахунок яких здійснюється перерахування дотацій вирівнювання обласним бюджетам.

Як бачимо, національне законодавство позбавляє прикордонні регіони можливості отримувати прибутки від ТКС у повній мірі. У зв'язку з цим перерозподіл прибутків підприємств, задіяних у ТКС (прибутків підприємств чи митниць) пропонуємо здійснювати за схемою звичного розподілу податків та митних платежів з центру в регіони. Проте, у структурі податку на прибуток підприємств, необхідно визначити долю ТКС у грошовому виразі. Держава, в свою чергу, за принципом стимулювання, повинна здійснити перерозподіл частки ТКС у податках на прибуток: обкласти повторно дану частку податком на прибуток (25% згідно діючого законодавства), поповнивши тим самим державний бюджет, а решту повернути до місцевого бюджету відповідного прикордонного регіону на розвиток ТКС. При перерозподілі митних платежів також необхідно враховувати долю ТКС, що повинна компенсуватись державою прикордонним регіонам у повній мірі.

В даному випадку постає питання визначення долі ТКС у прибутках підприємств чи митниць прикордонного регіону-учасника ТКР. Даною проблемою, на нашу думку, повинні займатися вповноважені управління обласних державних адміністрацій (управління економіки, ЗЕЗ, фінансів) на основі проведеної оцінки здійснення ТКС на локальному рівні, а саме оцінки ефективності реалізації транскордонних проектів, яку пропонуємо проводити за допомогою розробленої нами методики аналізу та оцінки результативності комерційних проектів ТКС в загально регіональному, галузевому та соціальному аспектах. Саме така оцінка повинна лягти в основу пропозицій регіональних органів влади до відповідних центральних органів щодо визначення долі ТКС у прибутках підприємств чи митниць.

Застосування перерозподілу прибутків від ТКС як інструмента мотивації активізації транскордонної співпраці дасть можливість: будувати нові об'єкти соціальної, транспортної, комунікаційної інфраструктури, підтримувати екологічний баланс в регіоні на додатково вилучені кошти від ТКС тощо; фінансувати проекти з ТКС власним коштом, незалежно від інституцій ЄС; застосовувати додаткові інструменти мотивації активізації ТКС.

– стимулювання реалізації проектів ТКС, як матеріальне заохочення учасників транскордонної співпраці, що являють собою премії, надбавки до заробітної плати тощо представникам органів регіональної та місцевої влади до розробки та реалізації проектів з ТКС, які, в разі проходження конкурсного відбору, будуть включені в державну програму розвитку ТКС, що передбачає фінансування їх реалізації з держбюджету. Застосування даного мотиваційного інструмента орієнтується на збільшення кількості проектів з ТКС, розроблених на регіональному та локальному рівнях в рамках державної програми розвитку ТКС та, як наслідок, на активізацію ТКС регіонів.

– рекламно-інформаційні – інформування мешканців ТКР про умови, можливості та результати його діяльності; реклама ТКР серед його населення та в країнах-учасницях загалом шляхом створення спеціального логотипу ТКР, встановлення вказівних знаків з назвою ТКР, а також ящиків з буклетами, що містять

Мотивація активізації транскордонного...

“привабливу” інформацію про ТКР, при в’їзді на його територію, розповсюдження різноманітної атрибутики транскордонного об’єднання регіонів, оформлення сайтів ТКР у світовій інформаційній мережі Internet. Застосування даного мотиваційного інструмента допоможе усвідомити себе населенням ТКР як учасників ТКС, підвищити їх ініціативність та активізувати ТКС регіонів.

– освітні, як засіб налагодження стійких контактів в рамках ТКР на довгострокову перспективу, – введення в навчальну програму шкіл та ВНЗ, які знаходяться на території ТКР, вивчення, в обов’язковому порядку (на початках факультативно), мов суміжних країн; підготовка у ВНЗ фахівців з ТКС; проведення науково-практичних конференцій в рамках тематики розвитку ТКР, що дозволить налагодити обмін досвідом, збільшити кількість спеціалістів у сфері ТКС та покращити взаєморозуміння між населенням ТКР на побутовому рівні, посилити комунікативні та транскордонні зв’язки між учасниками ТКС, підвищити ініціативність учасників ТКС та збільшити кількість спільних проектів розвитку ТКС;

Застосування інструментів мотивації ТКС відповідно до потреб прикордонних регіонів-учасників ТКР також вимагає визначеної послідовності: спочатку необхідно використовувати інструменти, що забезпечать усунення наявних перешкод для реалізації ТКС, особливо це стосується вдосконалення нормативно-правової бази у сфері ТКС, так як саме від неї залежить можливість введення в дію інших інструментів мотивації, що визначається специфікою застосування рекламно-інформаційних, освітніх інструментів, а також стимулювання реалізації проектів та перерозподілу прибутків від ТКС. Дана залежність відображена в табл. 1.

Таблиця 1

Специфіка застосування інструментів безпосередньої мотивації ТКС

Інструмент мотивації	Джерела фінансування	Відповідальні органи за координацію застосування інструменту мотивації	Нормативно-правове забезпечення, що потребує змін для застосування інструменту мотивації
1	2	3	4
Рекламно-інформаційні	Доходи дорожніх служб у вигляді дорожніх зборів Доходи місцевих бюджетів від перерозподілу прибутків від реалізації проектів з ТКС у вигляді податків, митних платежів	Управління зовнішньоекономічних зв’язків ОДА Дорожня служба регіону Регіональні та місцеві органи влади Асоціація регіонального розвитку Орган ТКС	Постанови регіональних та місцевих органів влади Міжрегіональні угоди про розвиток ТКС
Освітні	Держбюджет	Міносвіти	Державна програма розвитку ТКС Міждержавні угоди про ТКС

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
Стимулюючі	Держбюджет Доходи місцевих бюджетів від перерозподілу прибутків від реалізації проектів з ТКС у вигляді податків, митних платежів	Мінекономіки Мінфін МЗС	Закон України "Про державний бюджет" Державна програма розвитку ТКС Постанови Кабміну України Міждержавні угоди про ТКС
Перерозподіл прибутків	Частина доходів держбюджету від реалізації проектів з ТКС у вигляді податків, митних платежів	Мінекономіки Мінфін	Закон України "Про органи місцевого самоврядування" Бюджетний кодекс України Закон України "Про державний бюджет" Концепція державної регіональної політики Державна програма розвитку ТКС Міждержавні угоди про ТКС

Як бачимо з поданої вище таблиці, необхідність застосування інструментів безпосередньої мотивації ТКС регіонів обумовлена проблемами сучасності, проте, ефективність такого застосування можлива лише при супутньому удосконаленні правового та організаційного забезпечення діяльності ТКР, так як: в першому випадку передбачає удосконалення законодавства України в напрямку розширення повноважень органів регіональної та місцевої влади в сфері ТКС, а також прийняття низки нормативно-правових актів (внесення змін в існуючі), укладення міждержавних та міжрегіональних угод, які регламентуватимуть застосування інструментів безпосередньої стимуляції ТКС регіонів з метою його активізації; в другому – створення нових, або уповноваження існуючих інституцій розробляти спільні програми, проекти та механізми реалізації ТКС, координувати та узгоджувати дії учасників транскордонної співпраці, підтримувати оперативний зв'язок.

Використання запропонованих інструментів мотивації активізації ТКС можливе як у випадку ТКР на західному кордоні України, так і на східному. Проте, в даному разі, коли основним суб'єктом мотивації ТКС виступає держава, можливий вплив політичного фактора, так як в сучасних умовах розвитку нашої держави той факт, що в усіх міжнародних нормативно-правових актах у сфері ТКС та в межах внутрішнього законодавства України декларуються наміри держав-учасниць таранскордонної співпраці регіонів усувати політичні перешкоди для взаємної співпраці, втрачає свою практичну цінність. Про це свідчить, в першу чергу, різний рівень державної підтримки розвитку ТКР з різними суміжними країнами: на західному кордоні ТКС регіонів відбувається відчутно активніше під впливом проєвропейського зовнішньополітичного спрямування нашої держави, так як ТКС є однією з передумов інтеграції до ЄС; саме для реалізації проектів розвитку цих

ТКР збільшуються обсяги державного фінансування з метою сприяння активізації тісної співпраці з європейськими суб'єктами ТКС та, як наслідок, зростанню обсягів фінансової підтримки таких проектів з боку ЄС. Такий стан справ неможливо засуджувати, адже першочерговою метою підтримки розвитку ТКС державою є вирішення проблем прикордонних регіонів, які становлять загальнодержавний інтерес, що збігається з їх геополітичним положенням та можливістю отримувати фінансову підтримку з Європейських фондів. Це ставить у нерівні умови розвитку інші ТКР України.

З викладеного вище можна зробити наступні висновки. Застосування мотиваційних інструментів відповідно до потреб прикордонного регіону у ТКС як засобі існування дозволить активізувати потреби вищого рівня, спричинить перехід ТКР на вищу стадію розвитку та зумовить необхідність створення сприятливих умов для підвищення рівня соціально-економічного розвитку прикордонного регіону в рамках ТКС, а також безперешкодного формування єдиного транскордонного економічного простору в межах ТКР, що передбачає застосування в якості інструмента мотивації активізації транскордонної співпраці регіонів відповідної державної підтримки розвитку ТКС.

Варто зазначити, що мотивація ТКС дасть бажані результати, а власне дозволить досягнути поставлених цілей ТКС на всіх рівнях його реалізації, лише за умови забезпечення економічної безпеки прикордонних регіонів-суб'єктів ТКС при активізації ТКС, спричиненої використанням інструментів мотивації, та інноваційного розвитку ТКР, як запоруки їх функціонування в якості конкурентоздатних суб'єктів міжнародного ринку.

Література

1. Мескон М. Х., Альберт М., Хедоури Ф. *Основы менеджмента: Пер. с англ.* – М.: Дело, 1992. – 702 с.;
2. Сладкевич В. П. *Мотивационный менеджмент: Курс лекций.* – К.: МАУП, 2001. – 168 с.;
3. Осовська Г. В., Осовський О. А. *Основы менеджменту: Підручник. Видання 3-є, перероблене і доповнене.* – К.: „Кондор”, 2006. – 664 с.;
4. Вишневський В. П., Веткин А. С. *Налогообложение: теории, проблемы, решения.* – Донецк: ДонНТУ, ІЭП НАН України, 2006. – 504 с.;
5. Музика О. А. *Доходи місцевих бюджетів за українським законодавством: Монографія.* – К.: Атака, 2004. – 344 с.;
6. *Бюджетний Кодекс України*// www.rada.gov.ua;
7. *Закон України „Про державний бюджет на 2007 рік”*// www.rada.gov.ua.

Редакція отримала матеріал 26 березня 2008 р.